

วิชา หุ้นส่วน บริษัท

การบรรยายภาคคำ ครั้งที่ ๓ ครั้งที่ ๔ และ ๕
วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๗

ดร.พรภัทร์ ตันติภูพานันท์
ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำสำนักประธานศาลฎีกา

หุ้นส่วน บรรยาย ๘ ครั้ง บริษัท บรรยาย ๘ ครั้ง

๑. ครั้งที่ ๑ และ ๒ วันศุกร์ที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๗ เวลา ๑๘.๐๐ ถึง ๑๙.๕๐ น.
๒. ครั้งที่ ๓, ๔ และ ๕ วันศุกร์ที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๗ เวลา ๑๗.๐๐ ถึง ๑๙.๕๐ น.
๓. ครั้งที่ ๖ และ ๗ วันศุกร์ที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๗ เวลา ๑๘.๐๐ ถึง ๑๙.๕๐ น.
๔. ครั้งที่ ๘ และ ๙ วันศุกร์ที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๗ เวลา ๑๗.๐๐ ถึง ๑๘.๕๐ น.
๕. ครั้งที่ ๑๐ และ ๑๑ วันศุกร์ที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๗ เวลา ๑๗.๐๐ ถึง ๑๘.๕๐ น.
๖. ครั้งที่ ๑๒ และ ๑๓ วันศุกร์ที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๖๗ เวลา ๑๗.๐๐ ถึง ๑๘.๕๐ น.
๗. ครั้งที่ ๑๔ และ ๑๕ วันศุกร์ที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๗ เวลา ๑๗.๐๐ ถึง ๑๘.๕๐ น.
๘. ครั้งที่ ๑๖ วันศุกร์ที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๗ เวลา ๑๘.๐๐ ถึง ๑๘.๕๐ น.

โครงสร้างการบรรยายภาคคำ หุ้นส่วน

๑. ห้างหุ้นส่วนสามัญ (ไม่จดทะเบียน) ๗ หัวข้อ คือ จัดตั้งห้าง ร่วมรับผิด ลงหุ้น เปลี่ยนข้อสัญญาหรือกิจการ การจัดการห้าง หลักการสำคัญ ๖ ประการ และการเลิกห้างชำระบัญชี
๒. ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ๒ หัวข้อ คือ ผลโดยทั่วไปของการจดทะเบียน และผลโดยเฉพาะของการจดทะเบียน
๓. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ๔ หัวข้อ คือ ลักษณะของห้าง การจัดตั้งหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิด หุ้นส่วนจำกัดความรับผิด

ห้างหุ้นส่วนสามัญ (ไม่จดทะเบียน)

- หัวข้อที่ ๑ การจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญ
- หัวข้อที่ ๒ หุ้นส่วนร่วมรับผิดในหนี้ไม่จำกัด
- หัวข้อที่ ๓ การลงหุ้น
- หัวข้อที่ ๔ การเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาเดิมหรือประเภทของกิจการ
- หัวข้อที่ ๕ การจัดการงานของหุ้นส่วน
- หัวข้อที่ ๖ หลักการสำคัญของห้างหุ้นส่วนสามัญ
- หัวข้อที่ ๗ การเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญและชำระบัญชี

หัวข้อที่ ๕ การจัดการงานของหุ้นส่วน

พิจารณา ๒ ประเด็น

๕.๑ ความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนกับบุคคลภายนอก

๕.๑.๑ รับผิดต่อบุคคลภายนอกในการกระทำที่เป็นธรรมดา
การค้าขายของห้าง มาตรา ๑๐๕๐

๕.๑.๒ ข้อจำกัดอำนาจของผู้เป็นหุ้นส่วนไม่มีผลต่อบุคคลภายนอก มาตรา ๑๐๕๓

๕.๑.๓ ผู้เป็นหุ้นส่วนถือเอาสิทธิต่อบุคคลภายนอกในกิจการซึ่งไม่ปรากฏชื่อตนไม่ได้ มาตรา ๑๐๔๔

๕.๒ ความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันเอง

๕.๒.๑ อำนาจในการจัดการงานห้าง มาตรา ๑๐๓๓ - ๑๐๓๖

๕.๒.๒ ผลของการเข้าจัดการงานห้าง มาตรา ๑๐๔๒ ๑๐๔๓
๘๒๐ ๓๙๖

๕.๑ ความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนกับบุคคลภายนอก

ต้องจำหลักคิด ๒ ประการ

๑. ห้างไม่ได้นำข้อตกลงการจัดตั้งห้างไปจดทะเบียน ดังนั้นบุคคลภายนอกไม่ทราบว่าใครเป็นหุ้นส่วน มีการตกลงวัตถุประสงค์หรือข้อจำกัดอำนาจหุ้นส่วนแต่ละคนอย่างไร

๒. หลักตัวการตัวแทนไม่นำมาใช้ มาตรา ๑๐๔๒ อยู่ในส่วนที่ ๒ ความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันเอง

๕.๑.๑ รับผิดชอบบุคคลภายนอกในการกระทำที่เป็นธรรมดาการค้าขายของห้าง

“มาตรา ๑๐๕๐ การใด ๆ อันผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งได้จัดทำไปในทางที่เป็นธรรมดาการค้าขายของห้างหุ้นส่วนนั้น ท่านว่าผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคนย่อมมีความผูกพันในการนั้น ๆ ด้วย และจะต้องรับผิดชอบร่วมกันโดยไม่จำกัดจำนวนในการชำระหนี้ อันได้ก่อให้เกิดขึ้นเพราะจัดการไปเช่นนั้น”

- “การใด ๆ” รวมไปถึงละเมิด “หุ้นส่วนคนใดคนหนึ่ง” อาจเป็นตัวหุ้นส่วนเอง ลูกจ้างหรือตัวแทน

ธรรมดาการค้าขายของห้างดูจากอะไร

๑. ดูจากปกติจารีตประเพณีของกิจการประเภทนั้น

โดยสภาพของกิจการประเภทนั้น วัตถุประสงค์หรือสิ่งที่ทำ

ถ้ากลุ่มกิจการประเภทเดียวกันทำสิ่งนั้น สิ่งนั้นย่อมเป็นธรรมดาการค้าขายของห้าง

๒. ดูจากวัตถุประสงค์ของการตั้งห้าง

ขอวัตถุประสงค์ที่หุ้นส่วนตกลงกันไว้ อาจกว้างหรือแคบกว่าปกติจารีตประเพณีของกิจการประเภทนั้น

- ถ้าขอวัตถุประสงค์ กว้างกว่าปกติจารีตประเพณี

ธรรมดาการค้าขายของห้างสำหรับบุคคลภายนอกเป็นไปตามวัตถุประสงค์

- ถ้าขอวัตถุประสงค์ แคบกว่าปกติจารีตประเพณี

ธรรมดาการค้าขายของห้างสำหรับบุคคลภายนอกเป็นไปตามปกติจารีตประเพณี

ดังนั้น อาจมีกรณีหุ้นส่วนทำนอกขอวัตถุประสงค์ แต่เป็นธรรมดาการค้าขายของห้างซึ่งผูกพันหุ้นส่วนทุกคนร่วมรับผิด ต่างจากหลักตัวการตัวแทน ตัวแทนต้องกระทำภายในขอวัตถุประสงค์ของการเป็นตัวแทน จึงผูกพันตัวการตามมาตรา ๘๒๐

มาตรา ๘๒๐

ตัวการย่อมมีความผูกพันต่อบุคคลภายนอกในกิจการทั้งหลายอันตัวแทนหรือตัวแทนช่วงได้ทำไปภายในขอบอำนาจแห่งฐานตัวแทน

บางฎีกา เช่น ฎีกาที่ ๗๓๕/๒๕๖๑ นำหลักตัวการตัวแทนมาวินิจฉัยใช้มาตรา ๑๐๓๓ และ ๑๐๔๒ ซึ่งไม่น่าจะถูกต้อง

จำเลยทั้งสองใช้ชื่อร่วมกันเปิดคลินิก เป็นการตกลงกันกระทำกิจการร่วมกันให้บริการเป็นห้างหุ้นส่วน หุ้นส่วนทุกคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการตามมาตรา ๑๐๓๓ วรรคสอง ต้องบังคับตามมาตรา ๑๐๔๒ ในเรื่องความเกี่ยวพันระหว่างหุ้นส่วนผู้จัดการกับผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายอื่นนั้น ให้บังคับด้วยบทบัญญัติตัวแทน เมื่อจำเลยที่ ๑ เป็นตัวแทนของจำเลยที่ ๒ ในการร่วมกันให้บริการที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ ซึ่งเป็นการกระทำละเมิด การกระทำละเมิดของหุ้นส่วนคนหนึ่งถือเป็นการกระทำแทนผู้เป็นหุ้นส่วนอื่นที่เป็นตัวการด้วย จำเลยที่ ๒ ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ ๑ ในผลของการกระทำละเมิดนั้นตามมาตรา ๔๒๗

เปรียบเทียบฎีกาที่ ๓๘๔๘/๒๕๓๑ ซึ่งเป็นเรื่องห้างทำละเมิด เช่นกัน แต่การวินิจฉัยให้หุ้นส่วนรับผิดชอบ เพียงแต่ใช้มาตรา ๑๐๕๐

จำเลยที่ ๑ กับ บริษัทในต่างประเทศ ๒ บริษัท จดทะเบียนการค้า สำหรับงานก่อสร้างสะพานไว้กับกรมสรรพากรว่า “สารบรรณจัดจ้อย เวนเจอร์” ซึ่งก็คือห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน วัตถุประสงค์ลงไป ในหลุมที่กิจการร่วมค้าชุดไว้จึงเป็นการละเมิดในกิจการที่เป็น ธรรมดาการค้า จำเลยที่ ๑ ต้องรับผิดชอบไม่จำกัดจำนวนในการชำระ หนี้ที่เกิดขึ้นจากการละเมิดนั้น ตามมาตรา ๑๐๕๐ โจทก์จึงฟ้อง จำเลยที่ ๑ ได้

๕.๑.๒ ข้อจำกัดอำนาจของผู้เป็นหุ้นส่วนไม่มีผลต่อ บุคคลภายนอก

“มาตรา ๑๐๕๓ ห้างหุ้นส่วนซึ่งมีได้จดทะเบียนนั้น ถึงแม้จะมี ข้อจำกัดอำนาจของหุ้นส่วนคนหนึ่งในการที่จะผูกพันผู้เป็นหุ้นส่วนคน อื่น ๆ ท่านว่าข้อจำกัดเช่นนั้นก็**ไม่มีผลถึงบุคคลภายนอก**ไม่”

- เมื่อมีข้อจำกัดอำนาจ บุคคลภายนอกไม่อาจทราบได้ เพราะ ข้อมูลของห้างมิได้เปิดเผยต่อสาธารณะ แต่ถ้าบุคคลภายนอกทราบก็ ผูกพัน หลักใช้สิทธิไม่สุจริตมาตรา ๕

- ข้อจำกัดอำนาจ เช่น ต้องร่วมกันลงนาม หรือบางคนไม่มี อำนาจจัดการห้าง หรือมีอำนาจจัดการห้างแต่ห้ามทำนิติกรรมบางอย่าง

๕.๑.๓ ผู้เป็นหุ้นส่วนถือเอาสิทธิต่อบุคคลภายนอกในกิจการ ซึ่งไม่ปรากฏชื่อตน**ไม่ได้**

“มาตรา ๑๐๔๙ ผู้เป็นหุ้นส่วนจะถือเอาสิทธิใด ๆ แก่บุคคลภายนอกใน กิจการค้าขายซึ่ง**ไม่ปรากฏชื่อ**ของตนนั้นหาได้ไม่” (เนติ ๕๐ และ ๕๙)

- ไม่ได้เข้ามาเป็นคู่สัญญาในกิจการค้าขาย หลักความผูกพันของสัญญา ต่อคู่สัญญา Privity of Contract

- มาตรา ๑๐๔๙ เป็นบทคุ้มครองบุคคลภายนอก เนื่องจากไม่สามารถ แสวงหาหลักฐานเพื่อตรวจสอบได้ว่าผู้กล่าวอ้างถือเอาประโยชน์ เป็น หุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนนั้นจริงหรือไม่

ฎีกาที่ ๗๗๒๑/๒๕๔๓

จำเลยร่วมกับ ส. และ ม. เป็นหุ้นส่วนกันในห้างหุ้นส่วน สามัญรับถมดินให้จำเลย แต่**จำเลยร่วมคนเดียวทำสัญญาเป็นผู้ รับจ้างถมดินกับจำเลย**

ส. และ ม. **ไม่ได้เป็นคู่สัญญา**กับจำเลยจึงไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อ กัน แม้บุคคลทั้งสองจะเป็นหุ้นส่วนกับจำเลยร่วม ก็ไม่มีสิทธิเรียกร้อง ให้จำเลยชำระค่าจ้างถมดิน ตามมาตรา ๑๐๔๙

ข้อสังเกต

- ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียนไม่มีสภาพนิติบุคคล ดังนั้น หุ้นส่วนที่ เข้าจัดการจะใช้ชื่อตนเองเป็นคู่สัญญาเสมอ

- ระหว่างหุ้นส่วนด้วยกันเอง เรียกเอาส่วนของตนได้แม้จะไม่ปรากฏชื่อ ตนในกิจการค้านั้น ตามมาตรา ๑๐๔๘

- กรณีบุคคลภายนอก**ทำละเมิดต่อ**ห้างหุ้นส่วน การฟ้องคดีไม่ใช่การ ถือเอาสิทธิในกิจการค้าตามมาตรา ๑๐๔๙ หุ้นส่วนทุกคนจึงฟ้องคดีได้ มี ฎีกาที่ ๑๖๓๒/๒๕๕๒ วินิจฉัยโดยอาศัยมาตรา ๑๐๓๓ ว่าเป็นเรื่องจัดการ ห้างหุ้นส่วน เช่นเดียวกับการเป็นผู้เสียหายคดีอาญา ดูฎีกาที่ ๙๙๔๘/ ๒๕๕๕ (ประชุมใหญ่) ใน ๕.๒.๑

๕.๒ ความเกี่ยวพันระหว่าง**ผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันเอง**

๕.๒.๑ อำนาจในการจัดการงานห้าง มาตรา ๑๐๓๓ – ๑๐๓๖

๕.๒.๒ ผลของการเข้าจัดการงานห้าง มาตรา ๑๐๔๒ ๑๐๔๓ ๘๒๐ ๓๙๖

๕.๒.๑ อำนาจในการจัดการงานห้าง มาตรา ๑๐๓๓ - ๑๐๓๖

เริ่มพิจารณาจากว่ามีข้อตกลงในการจัดการงานห้างหุ้นส่วนหรือไม่

๑. ไม่มีข้อตกลง ทุกคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ

“มาตรา ๑๐๓๓ ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนมิได้ตกลงกันไว้ในกระบวนจัดการห้างหุ้นส่วนไซร์ ท่านว่าเป็นหุ้นส่วนยอมจัดการห้างหุ้นส่วนนั้นได้ทุกคน แต่ผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งคนใดจะเข้าทำสัญญาอันใดซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนอีกคนหนึ่งทำทั้งนั้นไม่ได้

ในกรณีเช่นนี้ ท่านให้ถือว่าผู้เป็นหุ้นส่วนยอมเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการทุกคน”

-หุ้นส่วนทุกคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ มีอำนาจจัดการงานได้โดยลำพัง

-แม้หุ้นส่วนแต่ละคนมีอำนาจจัดการงานได้ แต่จะจัดการงานซึ่งหุ้นส่วนอีกคนทำทั้งไม่ได้ ถ้าฝ่าฝืน ความรับผิดชอบของหุ้นส่วนแต่ละคน ให้แยกพิจารณาระหว่างความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก และความรับผิดชอบระหว่างหุ้นส่วนด้วยกัน

-ความรับผิดชอบของหุ้นส่วนแต่ละคนต่อบุคคลภายนอก ย้อนกลับไปพิจารณาตามมาตรา ๑๐๕๐ ถ้าการทำลงเป็นธรรมดาการค้าขายของห้าง บุคคลภายนอกเรียกให้หุ้นส่วนทุกคนรับผิดชอบในหนี้ดังกล่าวได้ หุ้นส่วนอื่นที่ไม่ได้จัดการงานจะยกมาตรา ๑๐๓๓ ขึ้นต่อบุคคลภายนอกไม่ได้

- ความรับผิดชอบระหว่างหุ้นส่วนด้วยกัน ให้ดูในหัวข้อ ๕.๒.๒ ผลของการเข้าจัดการงานห้าง

๒. ถ้ามีข้อตกลงในการจัดการงานห้าง จะมี ๒ แบบ

แบบที่ ๑ ตกลงว่าจัดการงาน ให้เป็นไปตามมติเสียงข้างมากของหุ้นส่วน มาตรา ๑๐๓๔

“ถ้าได้ตกลงกันไว้ว่าการทำงานของห้างหุ้นส่วนนั้นจักให้เป็นไปตามเสียงข้างมากแห่งผู้เป็นหุ้นส่วนไซร์ ท่านให้ผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งมีเสียงเป็นคะแนนหนึ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนที่ลงหุ้นด้วยมากหรือน้อย”

- หรืออาจกำหนดสัดส่วนเสียงของหุ้นส่วนแต่ละคนไว้ไม่เท่ากันก็ได้

แบบที่ ๒ ตกลงให้หุ้นส่วนคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ มาตรา ๑๐๓๕

“ถ้าได้ตกลงกันไว้ว่าจะให้ผู้เป็นหุ้นส่วนหลายคนจัดการห้างหุ้นส่วนไซร์ หุ้นส่วนผู้จัดการแต่ละคนจะจัดการห้างหุ้นส่วนนั้นก็ได้ แต่หุ้นส่วนผู้จัดการคนหนึ่งคนใด จะทำการอันใดซึ่งหุ้นส่วนผู้จัดการคนหนึ่งทำทั้งนั้นไม่ได้”

ข้อสังเกต

- ถ้าหุ้นส่วนตกลงตั้งหุ้นส่วนผู้จัดการคนเดียว หุ้นส่วนผู้จัดการนั้นมีอำนาจจัดการงานได้ตามลำพัง ถ้าตั้งหลายคน แต่ละคนก็จัดการได้โดยลำพังเช่นกัน เพียงแต่จะทำการอันใดที่หุ้นส่วนผู้จัดการอีกคนทำทั้งไม่ได้ (ลักษณะเดียวกับมาตรา ๑๐๓๓)

- ข้อตกลงที่ให้หุ้นส่วนบางคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ คือข้อจำกัดอำนาจซึ่งใช้ยื่นบุคคลภายนอกไม่ได้ ตามมาตรา ๑๐๕๓ หัวข้อ ๕.๑.๒

- การถอดหุ้นส่วนผู้จัดการต้องทำโดยมติเอกฉันท์ มาตรา ๑๐๓๖

- หากหุ้นส่วนผู้จัดการ จัดการงาน ซึ่งหุ้นส่วนผู้จัดการอีกคนทำทั้ง ความรับผิดชอบของหุ้นส่วนแต่ละคนต่อบุคคลภายนอก พิจารณาตามมาตรา ๑๐๕๐ คือ ถ้าเป็นเรื่องธรรมดาการค้าขายของห้าง เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้หุ้นส่วนทุกคนรับผิด

- ความรับผิดชอบระหว่างหุ้นส่วนด้วยกัน ให้ดูในหัวข้อถัดไป ๕.๒.๒ ผลของการเข้าจัดการงานห้าง

๕.๒.๒ ผลของการเข้าจัดการงานห้าง (ในระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกัน) มาตรา ๑๐๔๒ ๑๐๔๓ ๘๒๐ ๓๙๖

๑. กรณีที่ผู้จัดการงานกระทำไปโดย “มีสิทธิจัดการ”

- “มีสิทธิจัดการ” คือ ผู้จัดการงานเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ไม่ว่าจะตามมาตรา ๑๐๓๓ ทุกคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการและกระทำไปโดยไม่ถูกคัดค้านจากหุ้นส่วนอื่น หรือ ตามมาตรา ๑๐๓๕ ตกลงให้บางคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการและกระทำไปโดยไม่ถูกคัดค้านจากหุ้นส่วนผู้จัดการอื่น

- นำมาตรา ๑๐๔๒ ซึ่งกำหนดให้นำเรื่องตัวแทน (มาตรา ๘๒๐) มาใช้ ผลคือ การกระทำของผู้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการรายนั้นผูกพันหุ้นส่วนอื่น

มาตรา ๑๐๔๒ ความเกี่ยวพันระหว่างหุ้นส่วนผู้จัดการกับผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายอื่นนั้น ท่านให้บังคับด้วยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยตัวแทน

มาตรา ๘๒๐ ตัวการย่อมมีความผูกพันต่อบุคคลภายนอกในกิจการทั้งหลายอันตัวแทนหรือตัวแทนซึ่งได้ทำไปภายในขอบอำนาจแห่งฐานตัวแทน

๒๕

๒. กรณีที่ผู้จัดการงานกระทำไปโดย “ไม่มีสิทธิจัดการ”

- “ไม่มีสิทธิจัดการ” คือ (๑) ผู้จัดการงานไม่ได้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ เพราะกำหนดไว้เฉพาะบางคน ตามมาตรา ๑๐๓๕ หรือ (๒) ผู้จัดการงานเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ไม่ว่าจะตามมาตรา ๑๐๓๓ (ทุกคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ) หรือตามมาตรา ๑๐๓๕ (ตกลงให้บางคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ) แต่กระทำไปโดยถูกคัดค้าน หรือกระทำการนอกเหนือข้อจำกัดอำนาจที่หุ้นส่วนตกลงกันได้ ถือว่ากระทำล่วงขอบอำนาจ

๒๖

- นำมาตรา ๑๐๔๓ ซึ่งกำหนดให้นำเรื่องจัดการงานออกสั่งมาใช้วินิจฉัย

มาตรา ๑๐๔๓ ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนอันมิได้เป็นผู้จัดการ **เอื้อมเข้ามาจัดการงานของห้างหุ้นส่วนก็ดี** หรือผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งเป็นผู้จัดการ **กระทำล่วงขอบอำนาจของตนก็ดี** ท่านให้บังคับด้วยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยจัดการงานนอกสั่ง

มาตรา ๓๙๖ ถ้าการที่เข้าจัดการงานนั้นเป็นการขัดกับความประสงค์อันแท้จริงของตัวการก็ดี หรือขัดกับความประสงค์ตามที่จะพึงสันนิษฐานได้ก็ดี และผู้จัดการก็ควรจะได้รู้สึกเช่นนั้นแล้วด้วยไซ้ ท่านว่าผู้จัดการจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตัวการเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่ที่ได้เข้าจัดการนั้น แม้ทั้งผู้จัดการจะมิได้มีความผิดประการอื่น

๒๗

ผลคือ

หุ้นส่วนผู้นั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อหุ้นส่วนคนอื่นจากการเข้าจัดการงานนั้น ตามมาตรา ๓๙๖ แต่ถ้าสมประโยชน์แก่ห้างหุ้นส่วน ก็ไม่ต้องรับผิดชอบต่อหุ้นส่วนอื่น **ต้องเสียหายถึงรับผิด**

๒๘

ตัวอย่าง

ก ข ค เป็นหุ้นส่วน ห้างมีวัตถุประสงค์ขายเสื้อผ้า จะซื้อเสื้อผ้ามาขายต่อ ทั้งสามคนยอมมีสิทธิจัดการงานเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการตามมาตรา ๑๐๓๓ ข ซื้อเสื้อผ้าจาก ง เพื่อมาขาย แต่ ค คัดค้านตามมาตรา ๑๐๓๓ วรรคหนึ่ง

- ระหว่าง ก ข ค ใช้มาตรา ๓๙๖ ประกอบมาตรา ๑๐๔๓ การซื้อเสื้อผ้าของ ข จาก ง เป็นกิจการที่หุ้นส่วนผู้จัดการไม่มีอำนาจจัดการตามมาตรา ๑๐๓๓ วรรคหนึ่ง ข ทราบแล้วยังฝ่าฝืนกระทำไป หากมีความเสียหายหรือไม่สมประโยชน์เกิดขึ้นกับผู้เป็นหุ้นส่วน ข ต้องรับผิดชอบผู้เป็นหุ้นส่วน

๒๙

- ระหว่าง ก ข ค **กับ ง** เป็นไปตามมาตรา ๑๐๕๐ การซื้อเสื้อผ้าเป็นเรื่องธรรมดาการค้าขายของห้างฯ ง จึงเรียกให้ ก ข หรือ ค รับผิดชอบชำระหนี้โดยสิ้นเชิงได้

๓๐

หัวข้อที่ ๖ หลักการสำคัญของห้างหุ้นส่วนสามัญ
 ๖.๑ คุณสมบัติของหุ้นส่วนเป็นสาระสำคัญ ส่งผลไปยัง มาตรา ๑๐๔๐ ๑๐๔๑ และ ๑๐๕๕ (๕)
 ๖.๒ ความรับผิดชอบของหุ้นส่วนที่ออกจากหุ้นส่วน และผู้ที่เข้าเป็นหุ้นส่วนใหม่ ตามมาตรา ๑๐๕๑ และ ๑๐๕๒
 ๖.๓ ห้ามหุ้นส่วนค้าขายแข่งกับห้าง ตามมาตรา ๑๐๓๘
 ๖.๔ สิทธิของดใช้ชื่อของหุ้นส่วนซึ่งออกจากหุ้นส่วนแล้วเป็นชื่อห้าง ตามมาตรา ๑๐๔๗
 ๖.๕ ผู้แสดงตนว่าเป็นหุ้นส่วนต้องรับผิดชอบ ตามมาตรา ๑๐๕๔
 ๖.๖ หุ้นส่วนเรียกเอาส่วนของตนในกิจการซึ่งไม่ปรากฏชื่อ ตามมาตรา ๑๐๔๘

๖.๑ คุณสมบัติของหุ้นส่วนเป็นสาระสำคัญ ต้องใช้ความเชื่อใจ (สังเกต มาตรา ๑๐๕๐) ส่งผล ๓ ประการ
 (๑) ห้ามชักนำผู้อื่นเป็นหุ้นส่วนโดยไม่ได้รับความยินยอมจากหุ้นส่วนทุกคน
 “มาตรา ๑๐๔๐ ห้ามมิให้ชักนำเอาบุคคลผู้อื่นเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนโดยมิได้รับความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนหมดด้วยกันทุกคน เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น”
 การชักนำ เช่น โอนหุ้น ออกหุ้นเพิ่ม จึงอาศัยเพียงเสียงข้างมากไม่ได้
 ตูมาตรา ๑๐๓๒ ประกอบ “เปลี่ยนข้อสัญญาเดิม”

- แต่ถ้าขายส่วนลงหุ้นให้กับหุ้นส่วนอื่นด้วยตนเอง ไม่ใช่การชักนำบุคคลอื่นเข้ามาเป็นหุ้นส่วน
 - หุ้นส่วนให้ห้างใช้ทรัพย์สินเป็นส่วนลงหุ้น ต่อมาขายทรัพย์สินให้บุคคลภายนอก ไม่ถือว่าเจ้าของกรรมสิทธิ์คนใหม่เข้ามาเป็นหุ้นส่วน ไม่ต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๔๐ (ฎีกาที่ ๓๗๔๐/๒๕๕๒)
 - แต่ถ้าบุคคลภายนอกขอใส่ชื่อร่วมในโฉนดที่ดินซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งถือกรรมสิทธิ์แทนห้าง เท่ากับเป็นการเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในห้าง โดยไม่ได้รับความยินยอมจากหุ้นส่วนทุกคน ต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๔๐ ตูฎีกาที่ ๑๔๐๐๕/๒๕๕๘

ฎีกาที่ ๑๔๐๐๕/๒๕๕๘
 โจทก์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกห้าง จะขอใส่ชื่อร่วมในโฉนดที่ดิน ซึ่งมีชื่อจำเลยเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์แทนห้างหุ้นส่วนสามัญ เท่ากับเป็นการเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในห้างโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคนซึ่งไม่อาจกระทำได้ ตามมาตรา ๑๐๔๐ เมื่อที่ดินกล่าวเป็นทรัพย์สินของห้างมีชื่อของจำเลย โจทก์จึงไม่อาจฟ้องขอใส่ชื่อร่วมได้

(๒) การโอนผลกำไรให้บุคคลภายนอกไม่ทำให้บุคคลภายนอกเข้ามาเป็นหุ้นส่วน
 “มาตรา ๑๐๔๑ ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งโอนส่วนกำไรของตนในห้างหุ้นส่วนทั้งหมดก็ดี หรือแต่บางส่วนก็ดี ให้แก่บุคคลภายนอกโดยมิได้รับความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายอื่นไซ้ ท่านว่าบุคคลภายนอกนั้นจะกลายเป็นเข้าหุ้นส่วนด้วยก็หามิได้”
 - เป็นสิทธิส่วนตัว
 - ผู้รับโอนไม่ใช่คู่สัญญาในสัญญาจัดตั้งห้าง ไม่มีอำนาจจัดการงาน

(๓) หากหุ้นส่วนคนใดตาย ล้มละลายหรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ ห้างหุ้นส่วนเลิกกัน มาตรา ๑๐๕๕ (๕)
 บรรยายรายละเอียดในหัวข้อ ๗.๑.๒ การเลิกห้าง

๖.๒ ความรับผิดชอบของหุ้นส่วนที่ออกจากหุ้นส่วน และผู้ที่เข้าเป็นหุ้นส่วนใหม่ ตามมาตรา ๑๐๕๑ และ ๑๐๕๒

“มาตรา ๑๐๕๑ ผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งออกจากหุ้นส่วนไปแล้วยังคงต้องรับผิดชอบในหนี้ซึ่งห้างหุ้นส่วนได้ก่อให้เกิดขึ้นก่อนที่ตนได้ออกจากหุ้นส่วนไป”

เหตุผล เจ้าหนี้เข้าทำสัญญากับห้างเพราะเชื่อในคุณสมบัติของหุ้นส่วนแต่ละคนว่าจะชำระหนี้ได้

- หนี้ต้องเกิดขึ้นก่อนออกจากห้าง (นิติกรรม นิติเหตุ) ไม่ว่าจะกำหนดชำระเมื่อใด ต้องรับผิดชอบจนกว่าหนี้ระงับ หรือขาดอายุความแล้วมีการยกขึ้นต่อสู้

๓๖

ข้อสังเกต หุ้นส่วนจะออกจากการเป็นหุ้นส่วน หุ้นส่วนอื่นทุกคนต้องยินยอม เป็นการเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาเดิม ตามมาตรา ๑๐๓๒ (หัวข้อที่ ๔)

“มาตรา ๑๐๕๒ บุคคลผู้เข้าเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนย่อมต้องรับผิดชอบในหนี้ใดๆ ซึ่งห้างหุ้นส่วนได้ก่อให้เกิดขึ้นก่อนที่ตนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนด้วย”

ข้อสังเกต การเข้าเป็นหุ้นส่วนต้องได้รับความยินยอมจากทุกคนด้วย ตามหลักห้ามชักนำบุคคลอื่นเข้าเป็นหุ้นส่วน มาตรา ๑๐๔๐

ทั้งสองกรณีอาจมีข้อตกลงระหว่างหุ้นส่วนเป็นอย่างอื่นซึ่งไม่ผูกพันบุคคลภายนอก

๓๗

๖.๓ ห้ามหุ้นส่วนค้าขายแข่งกับห้าง ตามมาตรา ๑๐๓๘ (ออกนิติ ๗๔ แล้ว)

“มาตรา ๑๐๓๘ วรรคหนึ่ง ห้ามมิให้ผู้เป็นหุ้นส่วนประกอบกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งมีสภาพดุดเดียวกัน และเป็นการแข่งขันกับกิจการของห้างหุ้นส่วนนั้น ไม่ว่าจะทำเพื่อประโยชน์ตนหรือประโยชน์ผู้อื่น โดยมีได้รับความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่นๆ”

- กิจการต้องสภาพดุดเดียวกันและเป็นการแข่งขันกับห้าง ให้ดูสภาพคือ ประเภทกิจการมีสาระสำคัญเดียวกันหรือไม่ ขายสินค้าเหมือนกัน เวลา คือ ต้องช่วงเวลาเดียวกัน สถานที่ต้องที่เดียวกัน

- ไม่ว่าจะทำเพื่อประโยชน์ตนเองหรือผู้อื่น เช่น เป็นลูกจ้าง

๓๘

“มาตรา ๑๐๓๘ วรรคสอง ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติมาตรานี้ไซ้ไร ผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่นๆ ขอบที่จะเรียกเอาผลกำไรซึ่งผู้นั้นหาได้ทั้งหมด หรือเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อการที่ห้างหุ้นส่วนได้รับความเสียหายเพราะเหตุนั้น แต่ท่านห้ามมิให้ฟ้องเรียกเมื่อพ้นเวลาปีหนึ่งนับแต่วันทำการฝ่าฝืน”

- เงินที่เรียกมาได้ตกเป็นของหุ้นส่วนซึ่งมิได้ทำผิดหน้าที่

- ถ้าฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน แม้กิจการที่ค้าขายแข่งกับกิจการของห้างจะขาดทุน หรือผู้เป็นหุ้นส่วนที่ฝ่าฝืนไม่เคยได้รับผลกำไรจากกิจการที่ค้าขายแข่งก็ตาม หุ้นส่วนที่ฝ่าฝืนก็ยังคงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน เพราะไม่ใช่การฟ้องเรียกเอาผลกำไร

๓๙

- นอกจากสิทธิตามมาตรา ๑๐๓๘ วรรคสอง หุ้นส่วนอื่นยังร้องขอให้ศาลสั่งเลิกห้างได้ เป็นการล่วงละเมิดบทบังคับอันเป็นสาระสำคัญ ตามมาตรา ๑๐๕๗ (๑) หรือกำจัดหุ้นส่วน ตามมาตรา ๑๐๕๘ แต่จะบังคับให้หุ้นส่วนที่ฝ่าฝืนหยุดประกอบกิจการค้าแข่งไม่ได้เพราะอาจเป็นเหตุให้บุคคลภายนอกผู้สุจริตได้รับความเสียหาย

(เทียบฎีกาที่ ๘๕๓๒/๒๕๕๙ (นิติ ๗๔) เรื่องห้างหุ้นส่วนจำกัด มาตรา ๑๐๖๖ และ ๑๐๖๗ แต่นำมาเทียบเคียงมาตรา ๑๐๓๘ ได้)

๔๐

๖.๔ สิทธิของคใช้ชื่อของหุ้นส่วนซึ่งออกจากหุ้นส่วนแล้วเป็นชื่อห้าง ตามมาตรา ๑๐๔๗

“มาตรา ๑๐๔๗ ถ้าชื่อของผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งออกจากหุ้นส่วนไปแล้วยังคงใช้เรียกขานติดเป็นชื่อห้างหุ้นส่วนอยู่ ท่านว่าผู้เป็นหุ้นส่วนนั้นชอบที่จะเรียกให้งดใช้ชื่อของตนเสียได้”

- เพื่อคุ้มครองบุคคลภายนอกและหุ้นส่วนซึ่งออกไปแล้ว ไม่ต้องรับผิดชอบแสดงตนเป็นหุ้นส่วนด้วยยินยอมให้ใช้ชื่อ มาตรา ๑๐๕๔ วรรคหนึ่ง (หัวข้อ ๖.๕)

๔๑

๖.๕ ผู้แสดงตนว่าเป็นหุ้นส่วนต้องรับผิดชอบ ตามมาตรา ๑๐๕๔ (ออกข้อสอบ เนติ ๗๓ แล้ว)

“มาตรา ๑๐๕๔ วรรคหนึ่ง บุคคลใดแสดงตนว่าเป็นหุ้นส่วนด้วยวาจาที่ดี ด้วยลายลักษณ์อักษรที่ดี ด้วยกิริยาที่ดี ด้วยยินยอมให้เขาใช้ชื่อตนเป็นชื่อห้างหุ้นส่วนก็ดี หรือรู้แล้วไม่คัดค้านปล่อยให้เขาแสดงว่าตนเป็นหุ้นส่วนก็ดี ท่านว่าบุคคลนั้นย่อมต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกในบรรดาหนี้ของห้างหุ้นส่วนเสมือนเป็นหุ้นส่วน”

๑. แสดงด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร หรือกิริยาว่าตนเป็นหุ้นส่วน
 ๒. ยินยอมให้ห้างใช้ชื่อตนเป็นชื่อห้างหุ้นส่วน
 ๓. รู้แล้วไม่คัดค้านปล่อยให้เขาแสดงว่าตนเป็นหุ้นส่วน
- เหตุผล เพื่อคุ้มครองบุคคลภายนอกที่เข้าทำนิติกรรมกับห้าง เพราะคำนึงถึงตัวหุ้นส่วนเป็นสำคัญ

- กรณีการใช้ชื่อ จะต้องรับผิดชอบเมื่อให้ความยินยอมโดยตรง หรือโดยปริยาย ไม่ใช่ห้างนำชื่อไปใช้โดยพลการ ฎีกาที่ ๕๓๑๖/๒๕๕๔ การใช้ชื่อฟ้องรูป ไม่อาจถือว่าผู้ที่มีชื่อดังกล่าวรู้แล้วไม่คัดค้านปล่อยให้ห้างใช้ชื่อตน ต้องแสดงเจตนายินยอมเท่านั้น

- ผู้แสดงตนต้องรับผิดชอบ เฉพาะหนี้ที่บุคคลภายนอกหลงเชื่อว่าเป็นหุ้นส่วน ไม่ใช่รับผิดชอบในหนี้ทั้งปวงของห้าง เว้นแต่กรณีนิติเหตุ

- หากผู้แสดงตนรับผิดชอบชำระหนี้แล้ว ใช้สิทธิไล่เบี้ยแก่หุ้นส่วนที่แท้จริงได้ตามมาตรา ๒๒๙ (๓)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๓๑๖/๒๕๕๔ (เนติ ๗๓)

จำเลยที่ ๑ กับบริษัท พ. และบริษัท ล. ยื่นคำขอจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มใช้ชื่อว่า “กิจการร่วมค้า พ. และบริษัท พ. /บริษัท ล.” และเข้าทำสัญญากับกรม. ถือว่ากิจการร่วมค้านี้เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน หลังจากนั้น จำเลยที่ ๑ โอนสัดส่วนการลงหุ้นให้จำเลยที่ ๒ แต่พฤติการณ์จำเลยที่ ๑ ตั้งแต่กิจการร่วมค้าทำสัญญากับกรม. และยื่นคำขอจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มจนถึงกิจการ มีการใช้ชื่อจำเลยที่ ๑ เป็นชื่อกิจการมาตลอด จำเลยที่ ๑ เป็นผู้ร่วมก่อตั้งกิจการย่อมต้องทราบเรื่องแต่ไม่ดำเนินการอย่างใดอันเป็นการไม่ยินยอมหรือคัดค้านการใช้ชื่อ เมื่อเหตุในการประเมินภาษีคดีนี้ เนื่องจากกรกกิจการร่วมค้าไม่ได้ยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลและภาษีมูลค่าเพิ่มช่วงที่มีการใช้ชื่อจำเลยที่ ๑ เป็นชื่อกิจการ ดังนั้น จำเลยที่ ๑ ต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกในบรรดาหนี้ของกิจการตามมาตรา ๑๐๕๔

๖.๖ หุ้นส่วนเรียกเอาส่วนของตนในกิจการซึ่งไม่ปรากฏชื่อ ตามมาตรา ๑๐๔๘

“มาตรา ๑๐๔๘ ผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งจะเรียกเอาส่วนของตนจากหุ้นส่วนอื่น ๆ แม้ในกิจการค้าขายอันใดซึ่งไม่ปรากฏชื่อของตนก็ได้”

- ให้เปรียบเทียบ มาตรา ๑๐๔๘ ผู้เป็นหุ้นส่วนจะถือเอาสิทธิใด ๆ แก่บุคคลภายนอกในกิจการค้าขายซึ่งไม่ปรากฏชื่อของตนนั้นหาได้ไม่ หัวข้อ ๕.๑.๓

หัวข้อที่ ๗ การเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญและชำระบัญชี

๗.๑ ความสำคัญและเหตุในการเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญ

๗.๒ เหตุแห่งการชำระบัญชีและข้อยกเว้นที่ไม่ต้องชำระบัญชี

๗.๓ ผู้ชำระบัญชี

๗.๔ ลำดับแห่งการชำระบัญชี

๗.๑ ความสำคัญและเหตุในการเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญ

- เพื่อ (๑) ให้บรรดาหุ้นส่วนพ้นลืทธิหน้าที่และความรับผิดชอบ เพราะถ้าห้างยังไม่เลิกกัน **หุ้นส่วนไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับการจัดการงานของห้างหรือไม่** ก็ยังคงมีสิทธิในกำไร และรับผิดชอบเมื่อห้างขาดทุน

- เพื่อ (๒) **เรียกคืนส่วนลงทุน (เรียกคืนทุน)** ถ้าห้างยังไม่เลิกจะฟ้องเรียกคืนทุน ซึ่งเป็นขั้นตอนของการชำระบัญชีไม่ได้ เพราะการชำระบัญชีเป็นขั้นตอนหลังจากห้างเลิก ตามมาตรา ๑๐๖๒ (๓) ดังนั้น การฟ้องเรียกคืนทุนและแบ่งผลกำไร (ฎีกาที่ ๔๒๒๐/๒๕๕๔) การฟ้องเรียกกำไร หรือให้ชดใช้เงินลงทุน (ฎีกาที่ ๒๕๐๓/๒๕๕๓ และ ๖๓๘๐/๒๕๖๑) โดยห้างยังไม่เลิก ทำไม่ได้ ไม่มีอำนาจฟ้อง หรือแม้แต่กรณีห้างเลิกแล้ว และมาฟ้องให้แบ่งกำไร โดยไม่ชำระบัญชีหรือจัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น ตามมาตรา ๑๐๖๑ ก็ไม่มีอำนาจฟ้อง (ฎีกาที่ ๘๕๒๕/๒๕๕๗) แต่ให้ดูข้อสังเกตตอนท้ายของหัวข้อ ๗.๒

เหตุในการเลิกห้าง

๗.๑.๑ หุ้นส่วนทุกคนตกลงกันเลิก

๗.๑.๒ ตามมาตรา ๑๐๕๕ โดยผลของกฎหมาย

๗.๑.๓ ตามมาตรา ๑๐๕๗ โดยคำสั่งศาล

๑๑

๗.๑.๑ หุ้นส่วนทุกคนตกลงกันเลิก

- เหมือนเลิกสัญญาทั่วไป **เพียงทุกคนแสดงเจตนา** ไม่ต้องมีแบบ ทำด้วยวาจา แม้จะมีกำหนดเวลาตามมาตรา ๑๐๕๕ (๒) ก็ตกลงเลิกก่อนได้ **บวแสดงเจตนาอาจโดยปริยาย**

ฎีกาที่ ๔๒๗๔/๒๕๔๕ โจทก์และจำเลยทั้งสองเป็นหุ้นส่วน ต่อมาทั้งสองได้เลิกกันเพราะไม่ต้องการให้โจทก์มายุ่งเกี่ยวกับกิจการ **ทนายโจทก์เสนอให้เลิกหุ้นส่วน** มีการตรวจสอบทรัพย์สินหนี้สินร้านทันที จำเลยทั้งสองแยกไปเปิดบัญชีแทนบัญชีห้าง มีการร้องทุกข์ฟ้องคดีอาญา = ทั้งสองฝ่ายแสดงเจตนาเลิกห้างแล้วในวันดังกล่าว

๑๒

๗.๑.๒ ตามมาตรา ๑๐๕๕ โดยผลของกฎหมาย

- เมื่อเกิดเหตุ มีผลเลิกกัน โดยไม่ต้องฟ้องศาล มี ๕ กรณี

(๑) **เหตุใดๆ ตามที่ตกลงในสัญญา** เช่น ถ้ารัฐบาลขึ้นภาษี ไวรัสโควิด ๑๙ เกิดขึ้นหรือสิ้นสุด

(๒) **สิ้นกำหนดเวลาตามสัญญา** คือ เมื่อถึงเวลาที่กำหนดไว้ เช่น ตั้งห้างขึ้นมาเพื่อทำการ ๒ ปี แต่ดูมาตรา ๑๐๕๕ หากดำเนินการค้าต่อไป ถือว่าไม่มีกำหนดเวลา

(๓) **ตั้งห้างเพื่อทำการอย่างใดและการนั้นเสร็จลง** เช่น เพื่อซื้อที่ดินมาแบ่งขายเอากำไร เมื่อขายที่ดินเสร็จ ห้างก็เลิกกัน ไม่ต้องให้ศาลสั่งเลิก (ฎีกาที่ ๕๔๗๑/๒๕๖๐) เพื่อจัดแสดงดนตรี เมื่องานแสดงเสร็จ ห้างก็เลิกกัน (ฎีกาที่ ๒๖๕๐/๒๕๖๕)

๑๓

(๔) การบอกเลิกห้างโดยทบทวนสัญญาของกฎหมาย (ประกอบมาตรา ๑๐๕๖)

ถ้าห้างตั้งขึ้น **ไม่มีกำหนดเวลา** หุ้นส่วนคนหนึ่งส่งคำบอกกล่าวเลิกห้างล่วงหน้าก่อนสิ้นรอบปีทางบัญชีไม่น้อยกว่า ๖ เดือน ให้มีผลเลิกห้าง **เมื่อสิ้นรอบปีทางบัญชีได้** (มาตรา ๑๐๕๖)

- หากหุ้นส่วนอื่นที่เหลือ (ต้องตั้งแต่ ๒ คน) คนหนึ่งซื้อหุ้นของหุ้นส่วนที่ประสงค์เลิกห้าง สัญญาหุ้นส่วนยังใช้ได้ระหว่างหุ้นส่วนที่เหลืออยู่ (มาตรา ๑๐๖๐) ห้างไม่เลิกกัน โดยไม่ต้องเสนอขายหุ้นแก่หรือได้รับความยินยอมจากหุ้นส่วนทุกคน

- กรณีตาม (๔) ระวังอาจใกล้เคียงกับ ๗.๑.๑ เลิกโดยหุ้นส่วนทุกคนตกลงกัน เช่น หุ้นส่วนคนหนึ่งขอเลิกห้าง ปรากฏว่าหุ้นส่วนอื่นก็เห็นพ้องให้เลิก จึงกลายเป็นการเลิกห้างทันทีตาม ๗.๑.๑ ไม่ต้องรอสิ้นรอบปีบัญชี **ให้ดูฎีกาที่ ๗๒๓๖/๒๕๔๓**

๑๔

ฎีกาที่ ๗๒๓๖/๒๕๔๓

โจทก์กับจำเลยทำสัญญาตั้งห้างเพื่อสร้างอาคารขายแบ่งกำไรกัน **จำเลยมีหนังสือบอกเลิกห้างแก่โจทก์** โจทก์มอบอำนาจให้ทนายความแจ้งให้จำเลยถอนการขายฝากที่ดินที่นำมาขายฝากไว้กับโจทก์และให้จำเลยชำระเงินค่าก่อสร้างอาคารที่โจทก์ได้ใช้ไป เป็นการแสดงเจตนาสนองรับการบอกเลิกห้างของจำเลยแล้ว **โดยปริยาย** สัญญาตั้งห้างหุ้นส่วนเป็นอันเลิกกันโดยเจตนาของคู่สัญญา มีผลให้ห้างเลิกกันโดยชอบ กรณีมิใช่การขอเลิกห้างตามมาตรา ๑๐๕๖

๑๕

(๕) หุ้นส่วนตาย ล้มละลาย ไร้ความสามารถ

- “ล้มละลาย” ไม่ใช่แค่พิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ฎีกาที่ ๑๔๔๘๘/๒๕๕๕

- ผู้ไร้ความสามารถ คือ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ

- **ไม่ประสงค์ให้ห้างเลิกตาม (๕) มีทางแก้ คือ**

๑. หุ้นส่วนอื่นที่เหลือ ซื้อหุ้นของหุ้นส่วนข้างต้น สัญญาหุ้นส่วนยังใช้ได้ระหว่างหุ้นส่วนที่เหลืออยู่ (มาตรา ๑๐๖๐) แต่ต้องเหลือหุ้นส่วนอย่างน้อย ๒ คน **ไม่ต้องเสนอขายหุ้นแก่หรือได้รับความยินยอมจากหุ้นส่วนทุกคน**

๒. บุคคลภายนอกหรือทายาทเข้าเป็นหุ้นส่วนแทน โดยได้รับความยินยอมตามมาตรา ๑๐๔๐ ห้างก็ไม่เลิกกัน (เทียบฎีกาที่ ๔๔๗๑/๒๕๖๐ หากเมื่อหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดชอบ)

๑๖

๗.๑.๓ ตามมาตรา ๑๐๕๗ โดยคำสั่งศาล

- หุ้นส่วนคนหนึ่งร้องขอ/ฟ้องอย่างคดีมีข้อพิพาท ศาลอาจสั่งเลิกห้างได้มี ๓ กรณี
- (๑) มีหุ้นส่วน (นอกจากผู้ร้อง) ละเมิดบทบังคับอันเป็นสาระสำคัญซึ่งสัญญาหุ้นส่วนกำหนดไว้ โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง
- บทบังคับอาจกำหนดไว้ในสัญญาหรือโดยกฎหมาย เช่น มาตรา ๑๐๓๙ ต้องจัดการงานของห้างด้วยความระมัดระวังให้มากเสมือนกับจัดการงานของตนเอง หรือมาตรา ๑๐๓๘ ห้ามประกอบกิจการค้าขายแข่งกับห้าง

ฎีกาที่ ๓๔๓๑/๒๕๔๖ โจทก์จำเลยเป็นหุ้นส่วนประกอบกิจการบังกะโลให้เข้า จำเลยไม่จัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย งบกำไรขาดทุน ไม่แบ่งปันผลกำไรให้แก่โจทก์ ถือว่าเป็นการประพฤติดิฉิสัญญาหุ้นส่วนในสาระสำคัญ เป็นเหตุที่จะเลิกห้างหุ้นส่วน

(๒) กิจการของห้างทำไปก็มีแต่ขาดทุนและไม่มีหวังฟื้นตัวได้

(๓) เหตุอื่นใดทำให้ห้างนั้นเหลือวิสัยจะดำรงต่อไปได้

- เหตุอื่นใดต้องเป็นเหตุโดยตรงแก่ห้าง เช่น นำทรัพย์สินห้างไปใช้ส่วนตัว (ฎีกาที่ ๖๓๘๐/๒๕๖๑) ขัดแย้งกันในการบริหารงาน มีข้อพิพาทต่อกันหลายคน แต่ให้ฎีกาที่ ๔๐๔/๒๕๖๒ ซึ่งไม่ได้พิพาทกันในส่วนของห้าง แต่พิพาทกันเรื่องอื่นจนไม่สามารถมาร่วมจัดการงานได้

ฎีกาที่ ๖๓๘๐/๒๕๖๑ จำเลยเป็นหุ้นส่วนกับฝ่ายโจทก์ร่วมกันซื้อที่ดินพร้อมอาคารเพื่อให้เช่า จำเลยมีข้อถือกรรมสิทธิ์แทนหุ้นส่วนอื่น และเป็นผู้ทำสัญญาเช่าและสัญญาจ้างรถขนถ่าย ค่าเช่าจะนำมาจ่ายชำระหนี้เงินกู้และแบ่งกันระหว่างหุ้นส่วนแต่ละเดือน เมื่อชำระหนี้ครบจะขายที่ดินและอาคารแล้วแบ่งเงินกัน จำเลยกลับแอบจดทะเบียนได้ถอนการจ้างรถขนถ่ายก่อนครบกำหนดชำระหนี้ โดยปกปิดไม่ให้หุ้นส่วนอื่นรู้ แล้วนำที่ดินพร้อมอาคารไปจดทะเบียนจ้างรถขนถ่ายเป็นประกันหนี้ส่วนตัว เป็นการนำทรัพย์สินที่หุ้นส่วนทุกคนเป็นเจ้าของร่วมไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งทรัพย์สินอาจไม่สามารถนำมาแบ่งปันกันระหว่างหุ้นส่วนได้ มีเหตุให้ห้างเหลือวิสัยที่จะดำรงคงอยู่ต่อไปได้ ตามมาตรา ๑๐๕๗ (๓)

ฎีกาที่ ๔๐๔/๒๕๖๒ หุ้นส่วนผู้จัดการลาออก ห้างทำกิจการให้เช่าอาร์ทเมนต์มีผู้เช่าเต็มทั้ง ๑๓ ห้อง มีสระว่ายน้ำ มีรายรับรายจ่ายหมุนเวียน ต้องมีผู้บริหาร แต่ไม่อาจจัดให้หุ้นส่วนประชุมลงมติตั้งหุ้นส่วนผู้จัดการและวางแนวทางการบริหารได้ เพราะหุ้นส่วนและทายาทของหุ้นส่วนต่างฟ้องกันเป็นคดีแพ่งและคดีอาญาหลายคน แม้มีใช้การฟ้องร้องเกี่ยวกับการจัดการห้าง แต่ก็ส่งผลให้หุ้นส่วนและทายาทของหุ้นส่วนต่างไม่ประสงค์เข้าร่วมพบปะประชุมกันต่อไป ห้างจึงเหลือวิสัยที่จะดำรงคงอยู่ต่อไปได้ กรณีมีเหตุที่ศาลจะสั่งเลิกห้างตามมาตรา ๑๐๕๗ (๓) ประกอบมาตรา ๑๐๘๐ (ห้างหุ้นส่วนจำกัด)

ถ้าคำร้องอ้างเหตุตามมาตรา ๑๐๕๗ (๒) และ (๓) แม้ตัวผู้ร้องจะเป็นผู้ล่วงละเมิดบทบังคับฯ ตามมาตรา ๑๐๕๗ (๑) ก็มีอำนาจยื่นคำร้องได้

ฎีกาที่ ๘๔๕๔/๒๕๕๙ ห้างทำธุรกิจบริการน้ำมันเชื้อเพลิง ผู้คัดค้านกล่าวหาผู้ร้องยกยอทรัพย์ของห้างและฟ้องผู้ร้อง ๒๐ คดี ผู้ร้องขอให้ศาลสั่งเลิกห้าง อ้างเหตุกิจการทำไปก็มีแต่ขาดทุนและไม่มีหวังฟื้นตัวได้อีก และหุ้นส่วนฟ้องกันเองหลายเรื่องไม่สามารถร่วมทำกิจการต่อไป ทั้งผู้ร้องยกเลิกสัมปทานค้าขายน้ำมัน รื้อถอนถังบรรจุน้ำมันและตู้จ่ายน้ำมันไปแล้ว ทำให้ห้างเหลือวิสัยที่จะดำรงคงอยู่ต่อไปได้ ซึ่งเป็นเหตุตามมาตรา ๑๐๕๗ (๒) และ (๓) ไม่ใช่เหตุหุ้นส่วนล่วงละเมิดบทบังคับอันเป็นข้อสาระสำคัญตามมาตรา ๑๐๕๗ (๑) **ไม่ว่าผู้ร้องจะเป็นผู้ล่วงละเมิดบทบังคับใดๆ ตามมาตรา ๑๐๕๗ (๑) ดังที่ผู้คัดค้านฎีกา ผู้ร้องก็มีอำนาจยื่นคำร้องคดีนี้**

- เมื่อมีเหตุตามมาตรา ๑๐๕๗ ผู้เป็นหุ้นส่วนอื่นอาจร่วมกันร้องให้ศาลสั่งกำจัดหุ้นส่วนผู้เป็นต้นเหตุแทนสั่งเลิกห้าง (โดยไม่จำเป็นต้องมีคำขอให้เลิกห้างมาด้วย ฎีกาที่ ๒๘๙๒/๒๕๕๗) ตามมาตรา ๑๐๕๘ หรือศาลใช้ดุลพินิจสั่งกำจัดเองแทนสั่งเลิกห้างก็ได้ แต่เมื่อกำจัดแล้วต้องเหลือหุ้นส่วนอย่างน้อย ๒ คน

“มาตรา ๑๐๕๘ เมื่อเหตุอันใดอันหนึ่งเกิดขึ้นเกี่ยวกับผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งซึ่งตามความในมาตรา ๑๐๕๗ ...เป็นเหตุให้ผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายนอกนั้นมิสิทธิจะเรียกให้เลิกห้างหุ้นส่วนได้ไซ้ ในเมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนเหล่านั้นยื่นคำร้อง ทานว่าศาลจะสั่งให้กำจัดหุ้นส่วนผู้ต้นเหตุคนนั้นออกเสียจากห้างหุ้นส่วนแทนสั่งให้เลิกห้างหุ้นส่วนก็ได้”

๗.๒ เหตุแห่งการชำระบัญชีและช้อยกเว้นที่ไม่ต้องชำระบัญชี

- กระบวนการตามมาตรา ๑๐๖๒ ที่ผู้ชำระบัญชี รวบรวมทรัพย์สินของห้างไปชำระหนี้ และมาแบ่งหรือคืนแก่หุ้นส่วน
- กรณีห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด การชำระบัญชีอยู่ในหมวด ๕ มาตรา ๑๒๔๗-๑๒๗๓
- มีการชำระบัญชีได้ เมื่อห้างเลิกกันแล้วเท่านั้น ตามมาตรา ๑๐๖๑ วรรคหนึ่ง “เมื่อห้างหุ้นส่วนเลิกกันแล้ว ก็ให้จัดการชำระบัญชี เว้นแต่จะได้อตกลงกันให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่นในระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกัน หรือว่าห้างหุ้นส่วนนั้น ศาลได้พิพากษาให้ล้มละลาย”
- หุ้นส่วนจะฟ้องขอแบ่งทรัพย์สินของห้าง ขอคืนทุน คืนกำไรไม่ได้ ต้องให้ห้างเลิกแล้วชำระบัญชีเสียก่อน เว้นแต่เข้าช้อยกเว้น

ฎีกาที่ ๖๓๘๐/๒๕๖๑

จำเลยเป็นหุ้นส่วนกับฝ่ายโจทก์ ร่วมกันซื้อที่ดินพร้อมอาคารเพื่อให้เช่า จำเลยมีชื่อถือกรรมสิทธิ์แทนหุ้นส่วนอื่น... โจทก์ที่ ๑ ฟ้องให้จำเลยจดทะเบียนโอนที่ดินพร้อมอาคารใส่ชื่อโจทก์ที่ ๑ ถือกรรมสิทธิ์ร่วมตามสัดส่วน... หากสภาพแห่งหนี้หรือคำขอไม่เปิดช่องให้บังคับได้ ให้จำเลยชดใช้ราคาแก่โจทก์ที่ ๑ ตามสัดส่วนที่เช่าเป็นหุ้นส่วนพร้อมดอกเบี้ย... เป็นคำขอที่เรียกร้องให้มีการคืนทรัพย์สินซึ่งหุ้นส่วนแต่ละคนได้ลงเป็นหุ้น และเฉลี่ยทรัพย์สินที่เหลืออยู่แจกเป็นกำไร โดยยังไม่มีชำระบัญชี หรือตกลงให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีการอื่น เป็นกรณีที่มีได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โจทก์ที่ ๑ จึงไม่มีสิทธิฟ้อง...

ฎีกาที่ ๘๕๒๕/๒๕๕๗

เมื่อห้างเลิกกันต้องมีการชำระบัญชีหรือตกลงให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่นตามมาตรา ๑๐๖๑ วรรคหนึ่ง หากตกลงไม่ได้จึงร้องขอให้ศาลตั้งผู้ชำระบัญชี การที่โจทก์ฟ้องว่าจำเลยผิดสัญญาหุ้นส่วน ขอให้บังคับจำเลยแบ่งกำไรส่วนที่เหลือ โดยยังไม่มีชำระบัญชี หรือตกลงให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น จึงเป็นกรณีที่มีได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติดังกล่าว โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง

การชำระบัญชีไม่ใช่สิทธิเรียกร้อง ไม่มีอายุความ

ฎีกาที่ ๕๔๗๑/๒๕๖๐

การชำระบัญชีเป็นกระบวนการตามที่กฎหมายบัญญัติให้จัดการทรัพย์สินกรณีห้างหุ้นส่วนเลิกกันตามมาตรา ๑๐๖๑ วรรคหนึ่ง มิใช่เป็นสิทธิเรียกร้องที่จะต้องขอบังคับภายในกำหนดอายุความ แม้ยื่นคำร้องขอให้ชำระบัญชีเกินกว่า ๑๐ ปี นับแต่ห้างเลิกกัน แต่เมื่อยังไม่มีชำระบัญชี ก็ชอบที่จะขอให้จัดการชำระบัญชี

ช้อยกเว้นที่เมื่อห้างเลิกกันแต่ไม่ต้องชำระบัญชี มี ๓ กรณี

(๑) ตกลงกันจัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น เช่น ตกลงให้หุ้นส่วนแต่ละคนรับผิดชอบหนี้แต่ละราย (๑๐๖๑ วรรคหนึ่งตอนต้น) การตกลงกันอาจเป็นพฤติการณ์

ดูฎีกาที่ ๑๒๓๘/๒๕๒๒ และ ๑๕๑๓๐/๒๕๕๑

ฎีกาที่ ๑๒๓๘/๒๕๒๒ ห้างทำการค้าไม้ เมื่อค้าเสร็จ ย่อมเลิกกันตามมาตรา ๑๐๕๕ (๓) โจทก์จำเลยตกลงรับไม้ไปคนละครึ่ง จึงไม่ต้องสั่งเลิกหุ้นส่วนและชำระบัญชีอีก

ฎีกาที่ ๑๕๑๓๐/๒๕๕๑ โจทก์จำเลยเข้าหุ้นกันซื้อที่ดินมาขาย เมื่อขาย

ที่ดินแล้ว การเป็นหุ้นส่วนจึงเลิกกันตามมาตรา ๑๐๕๕ (๓) และหลังจากขายที่ดิน จำเลยได้แบ่งกำไรแก่โจทก์ มีการทำบัญชีไว้ แสดงว่าโจทก์จำเลยได้คิดบัญชีกันเรียบร้อยแล้ว ไม่มีทรัพย์สินหนี้สินต้องจัดการอีก ถือว่า ตกลงกันให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น ตามมาตรา ๑๐๖๑

ดูฎีกาที่ ๘๖๗๒/๒๕๕๙ ซึ่งเนื้อหาข้อตกลงไม่มีลักษณะของการจัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น

ฎีกาที่ ๘๖๗๒/๒๕๕๙ สัญญาร่วมหุ้นระบุวิธีการดำเนินการของห้าง การแบ่งรายได้หรือผลตอบแทนในการร่วมหุ้นและการแบ่งปันผลกำไรหรือการส่งมอบเงินทุนแก่ผู้เป็นหุ้นส่วน โดย**ระบุถึงการแบ่งปันเฉพาะผลกำไร**ให้ผู้ร้องที่ ๒ และผู้คัดค้านทั้งสอง ข้อตกลงนี้เป็นเพียงการระบุนิติสัมพันธ์ร่วมลงทุน การประกอบกิจการ ไม่ใช่ข้อตกลงให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่นในระหว่างหุ้นส่วนด้วยกัน กรณีจึงมีเหตุต้องมีการตั้งผู้ชำระบัญชีของห้าง

(๒) ห้างหุ้นส่วนนั้นล้มละลาย ไม่มีผลจริง สำหรับห้างไม่จดทะเบียน (๑๐๖๑ วรรคหนึ่งตอนท้าย)

(๓) การชำระบัญชีไม่เป็นประโยชน์แก่หุ้นส่วนทั้งหลาย

ฎีกาที่ ๔๓๕๗/๒๕๔๐

เมื่อเลิกห้าง ต้องชำระบัญชี เพื่อทราบกำไรขาดทุน แต่เมื่อโจทก์ฟ้องขอคืนเงินทุนกับแบ่งผลกำไร **จำเลยทั้งสองก็ให้การว่าได้เข้าเป็นหุ้นส่วน** เมื่อจำเลยที่ ๑ ได้ขายที่ดินและบ้านไปแล้วโดยไม่มีกำไร การที่จะให้ไปชำระบัญชีของห้างจึง**ไม่เป็นประโยชน์ เพราะจำเลยทั้งสองก็ยังยืนยันว่าได้เข้าเป็นหุ้นส่วนและขายที่ดินและบ้านไปแล้วโดยไม่มีกำไร** ศาลยอมพิพากษาให้คืนทุนและแบ่งผลกำไรตามที่พิจารณาได้ความไปทีเดียว โดยไม่ต้องให้มีการชำระบัญชีได้

ข้อสังเกต ตามฎีกาที่ ๔๓๕๗/๒๕๔๐ เป็นเรื่องห้างเลิกกันแล้ว โจทก์มาฟ้องขอแบ่งทุนกับผลกำไร ซึ่งโดยหลัก ถือว่าไม่มีอำนาจฟ้อง เพราะยังไม่มีการชำระบัญชี หรือตกลงให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น (ฎีกาที่ ๘๕๒๕/๒๕๕๗) แต่คดีนี้ศาลเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีการชำระบัญชีแล้ว จึงพิพากษาตามขอไปทีเดียว

กรณีห้างเลิกกันแล้ว และโจทก์มาฟ้องขอแบ่งทุนหรือผลกำไร โดยยังไม่มีการชำระบัญชีนี้ หากศาลเห็นว่าจำเป็นต้องมีการชำระบัญชีก็สามารถพิพากษาให้ชำระบัญชีได้ แม้ไม่มีคำขอก็ตาม (ฎีกา ๒๖๕๐/๒๕๖๕)

ฎีกา ๒๖๕๐/๒๕๖๕

โจทก์และจำเลยทั้งสามตกลงเข้าหุ้นส่วนกันจัดงานแสดงดนตรี เมื่องานเสร็จ ห้างจึงเลิกกันตามมาตรา ๑๐๕๕ (๓) แต่ยังไม่มีการชำระบัญชี และไม่ปรากฏว่าตกลงกันให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น

โจทก์ฟ้องเรียกเงินลงทุนคืนและให้แบ่งกำไร แต่จำเลยทั้งสามโต้แย้งว่าการจัดงานขาดทุน จึงมีข้อโต้แย้งเรื่องผลประกอบการ ต้องชำระบัญชีก่อน เพื่อให้ทราบว่าขาดทุนจริงหรือไม่ มีทรัพย์สินเพียงใด แม้โจทก์ไม่ได้ขอให้ศาลตั้งผู้ชำระบัญชี แต่ตามฟ้องโจทก์ เห็นความประสงค์ว่าต้องการให้ชำระบัญชีด้วยแล้ว ศาลจึงพิพากษาให้ชำระบัญชีและตั้งผู้ชำระบัญชีได้ โดยไม่ต้องให้โจทก์กลับไปฟ้องเป็นคดีใหม่อีก

นอกจากนี้ บางฎีกา เช่น ๑๗๑๑/๒๕๓๒ และ ๔๒๔๕/๒๕๕๑ ซึ่งห้างยังไม่เลิกกัน และคำขอฟ้องก็ขอให้จำเลยรับผิดชอบขาดทุน หรือขอให้แบ่งทุน โดยหลักถือว่าไม่มีอำนาจฟ้อง แต่ถ้า**ข้อเท็จจริงปรากฏว่า**

(๑) มีเหตุให้ศาลสั่งเลิกห้างได้ เช่น ตามมาตรา ๑๐๕๗ (๓) และ

(๒) ไม่มีทรัพย์สินหนี้สิน กำไร ขาดทุนที่ต้องจัดการ

ศาลวินิจฉัยว่าคำขอให้จำเลยรับผิดชอบขาดทุน ถือว่าเป็นการขอให้เลิกห้างแล้ว จึงพิพากษาให้เลิกห้างและพิพากษาคำขอไป โดยไม่ต้องชำระบัญชีหรือจัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น

ฎีกาที่ ๑๗๑๑/๒๕๓๒ โจทก์ฟ้องหุ้นส่วนด้วยกันให้รับผิดชอบที่ขาดทุน โดยยังไม่เลิกห้างและชำระบัญชี คำฟ้องไม่ได้ขอให้ศาลสั่งเลิกห้าง แต่ขอให้**จำเลยรับผิดชอบในส่วนที่ขาดทุนครั้งหนึ่ง แสดงว่าโจทก์ต้องการให้ศาลสั่งเลิกห้างด้วย** เมื่อได้ความว่าไม่มีตัวบุคคลที่จะช่วยประกอบกิจการของห้างต่อไป ถือว่ามีเหตุทำให้ห้างเหลือวิสัยที่จะดำรงคงอยู่ต่อไปได้ ตามมาตรา ๑๐๕๗ (๓) ศาลสั่งให้ห้างเลิกได้ เมื่อห้างเลิกต้องชำระบัญชี แต่ได้ความว่าทรัพย์สินของห้างไม่มี เจ้าหนี้ไม่มี มีเพียงลูกหนี้ที่ไม่อาจติดตามได้ ส่วนที่ขาดทุนคือเงินทรองซื้อสินค้า การชำระบัญชีจึง**ไม่เป็นประโยชน์** แม้โจทก์ขอให้จำเลยรับผิดชอบที่ขาดทุนโดยไม่ได้ขอให้ชำระบัญชีเสียก่อน ศาลก็พิพากษาให้จำเลยรับผิดชอบในส่วนที่ขาดทุนได้โดยไม่ต้องชำระบัญชี

ฎีกาที่ ๔๒๔๕/๒๕๕๑

โจทก์จำเลยต่างมีปัญหาด้านการเงิน ประสงค์จะเลิกกิจการห้างหุ้นส่วน จำเลยกลับทำให้โจทก์ที่ฟ้องคดีและให้การปฏิเสธการเป็นหุ้นส่วน ถือว่ามีเหตุ ทำให้ห้างหุ้นส่วนเหลือวิสัยที่จะดำรงคงอยู่ต่อไปได้ตามมาตรา ๑๐๕๗ (๓) ดังนั้น โจทก์มีสิทธิร้องขอให้ศาลสั่งเลิกห้างได้ **แม้ไม่มีคำขอให้ศาลสั่งให้เลิกห้าง แต่ให้เห็นความประสงค์ของโจทก์ว่าต้องการให้สั่งเลิกห้างจึงได้ฟ้องขอแบ่งทุน** เมื่อไม่ปรากฏว่าห้างมีลูกหนี้ เจ้าหนี้หรือหุ้นส่วนได้ออกเงินทดรองและค่าใช้จ่ายของตนไปเพื่อจัดการห้าง สินทรัพย์ของห้างมีเพียงอาคารและเครื่องทำน้ำดื่ม กิจการทำน้ำดื่มก็เพิ่งเริ่มต้นไม่มีกำไรหรือขาดทุน หากให้ชำระบัญชีก็คงไม่ได้ข้อเท็จจริงเพิ่มขึ้น **สมควรพิพากษาแบ่งทุนโดยไม่ต้องชำระบัญชี**

๗๖

๗.๓ ผู้ชำระบัญชี

มาตรา ๑๐๖๑ วรรคสามและวรรคสี่

“การชำระบัญชียื่น ให้ผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหมดด้วยกันจัดทำ หรือให้บุคคลอื่นซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนได้ตั้งขึ้นนั้นเป็นผู้จัดทำ

การแต่งตั้งผู้ชำระบัญชี ให้วินิจฉัยชี้ขาดโดยคะแนนเสียงข้างมากของผู้เป็นหุ้นส่วน”

๗๖

(๑) สัญญาตั้งห้าง กำหนดตัวผู้ชำระบัญชี เป็นไปตามนั้น

(๒) สัญญาตั้งห้าง ไม่กำหนด หุ้นส่วนต้องร่วมกันทำ หรือโดยเสียงข้างมากตั้งบุคคลภายนอกเป็นผู้ชำระบัญชี

(๓) ถ้าตกลงตั้งผู้ชำระบัญชีไม่ได้ ต้องขอให้ศาลแต่งตั้ง ซึ่งหากมีข้อพิพาทระหว่างหุ้นส่วน ศาลจะตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี

(๔) กรณีหุ้นส่วนตาย แม้ทายาทของของหุ้นส่วนที่ตายไม่ต้องเข้าเป็นหุ้นส่วนแทนที่ ซึ่งมีผลให้ห้างเลิกกัน แต่ทายาทต้องเข้าร่วมการชำระบัญชี

๗๖

๗.๔ ลำดับแห่งการชำระบัญชี

มาตรา ๑๐๖๒ การชำระบัญชี ให้ทำโดยลำดับดังนี้ คือ

(๑) ให้ชำระหนี้ทั้งหลายซึ่งค้างชำระแก่บุคคลภายนอก

(๒) ให้ชดใช้เงินทดรองและค่าใช้จ่ายซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนได้ออกของตนไปเพื่อจัดการค้าของห้าง

(๓) ให้คืนทุนทรัพย์ซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนแต่ละคนได้ลงเป็นหุ้น

ถ้ายังมีทรัพย์เหลืออยู่อีกเท่าไร ก็ให้เฉลี่ยแจกเป็นกำไรในระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วน

มาตรา ๑๐๖๓ ถ้าเมื่อได้ชำระหนี้ซึ่งค้างชำระแก่บุคคลภายนอก และชดใช้เงินทดรองและค่าใช้จ่ายแล้ว **สินทรัพย์ที่ยังอยู่ไม่พอจะคืนแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนให้ครบจำนวนที่ลงหุ้นไซ้** ส่วนที่ขาดนี้คือขาดทุน ซึ่งต้องคิดเฉลี่ยช่วยกันขาด

๗๖

มาตรา ๑๐๔๔ อันส่วนกำไรก็ดี ส่วนขาดทุนก็ดี ของผู้เป็นหุ้นส่วนทุก ๆ คนนั้นย่อมเป็นไปตามส่วนที่ลงหุ้น

- ลำดับการชำระบัญชีเริ่มจากรวบรวมเงิน และทรัพย์สินของห้างออกขายทอดตลาดแล้ว (๑) ชำระหนี้แก่บุคคลภายนอก (๒) ใช้เงินทดรองค่าใช้จ่ายของผู้เป็นหุ้นส่วน (อยู่ในฐานะเจ้าหนี้ของห้างเช่นกัน) (๓) คืนทุน (๔) เฉลี่ยกำไรตามสัดส่วนลงหุ้น ตามมาตรา ๑๐๖๒ วรรคท้าย และมาตรา ๑๐๔๔

- หากเงินและทรัพย์สินที่รวบรวม ยังไม่พอชำระหนี้ตาม (๑) (๒) = ขาดทุนหุ้นส่วนแต่ละคนต้องรับผิดชอบเจ้าหนี้โดยไม่จำกัดจำนวน แต่ระหว่างหุ้นส่วนด้วยกัน รับผิดชอบสัดส่วนลงหุ้น ตามมาตรา ๑๐๔๔

๗๖

- หากพอชำระหนี้ แต่ไม่พอคืนทุนจนครบตาม (๓) = ขาดทุนเช่นกัน หุ้นส่วนต้องช่วยกันเฉลี่ยขาดทุน โดยได้รับทุนคืนไม่ครบจำนวนที่ลง แต่ยังคงเป็นไปตามสัดส่วนหุ้นที่ลงหุ้น ตามมาตรา ๑๐๖๒ (๓), ๑๐๖๓ และ ๑๐๔๔

- กรณีที่เกิดข้อโต้แย้งขึ้นในชั้นชำระบัญชีสามารถฟ้องต่อศาลได้ ไม่ใช่เรื่องที่ไม่มีการชำระบัญชีแล้วมาฟ้องคืนทุนทันที ให้ดูฎีกาที่ ๗๐๒๘/๒๕๖๑

(ฎีกาที่ ๗๐๒๘/๒๕๖๑ โจทก์กับจำเลยทั้งสองเข้าเป็นหุ้นส่วน ห้างเลิกกัน แล้วตามมาตรา ๑๐๕๕ (๓) หุ้นส่วนร่วมกันชำระบัญชีทำรายรับรายจ่ายเพื่อจัดทำบัญชีและชำระหนี้ แต่เกิดข้อโต้แย้งขึ้นในชั้นตอนสรุปผลกำไรขาดทุนของห้างเพราะหุ้นส่วนอ้างค่าใช้จ่ายต่างกัน จึงไม่อาจจัดการชำระบัญชีได้ เป็นกรณีที่มีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิของโจทก์ซึ่งเป็นหุ้นส่วนคนหนึ่ง โจทก์ย่อมมีอำนาจฟ้องขอให้คืนทุนและแบ่งผลกำไร)

๗๖

ตัวอย่าง

ห้างฯ มี ก ข ค เป็นหุ้นส่วน ก ลงหุ้นเป็นเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท ข ลงหุ้นเป็นเงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท ค ลงหุ้นเป็นที่ดิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท **รวมหุ้น ๖๐๐,๐๐๐ บาท** สัดส่วนคือ ๑ ต่อ ๒ ต่อ ๓ ห้างเลิกกัน การชำระบัญชีรวมทรัพย์แล้วเหลือเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท ส่วนที่ดินขายทอดตลาดได้ ๔๐๐,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๕๐๐,๐๐๐ บาท

(๑) ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้บุคคลภายนอก ๓๐๐,๐๐๐ บาท (๒) ชำระหนี้แก่ ก ข ๘๐,๐๐๐ บาท (๓) เหลือ ๑๒๐,๐๐๐ บาท ไม่พอคืนทุนจนครบ =ขาดทุน แต่เฉลี่ยคืนทุนตามสัดส่วนหุ้น ก ได้ ๒๐,๐๐๐ บาท ข ได้ ๔๐,๐๐๐ บาท ค ได้ ๖๐,๐๐๐ บาท

๓